

Vergoeding arbeid wolfwerende maatregelen

Bespreekstuk om te komen tot een tekst in het nieuwe IPO-wolvenplan 2024

TA versie 11/4/2024

Aanleiding:

In het Interprovinciaal Wolvenplan 2019 staat: *De provincies gaan, in overleg met de betrokken sectoren, een verkenning doen naar eventuele mogelijkheden om voor zowel de reguliere schapenhouderij als voor schaapskuddes die voor natuurbeheer worden ingezet, de mogelijkheden te onderzoeken voor het aanbieden van beheerpakketten, binnen de kaders van het subsidiestelsel natuur en landschap.*

Aanpak:

Het agenderen van het onderwerp is in eerste instantie gedaan via de provinciale wolvencommissies en/of het LOW. De sector vraagt om vergoeding maar heeft daaraan tot op heden geen concrete bedragen of voorstellen gekoppeld. Vanuit de provincies is verkend welke mogelijkheden er zijn om de plannen te financieren. De verkenning is uitgevoerd in Drenthe, Limburg, Friesland en Gelderland.

Uitkomsten verkenning:

De verkenning heeft geleid tot meer inzicht maar nog niet tot een concreet voorstel op alle onderdelen:

- In hoofdlijnen gaat het om arbeid tijdens het plaatsen van wolfwerende voorzieningen en vervolgens arbeid voor het extra onderhoud dat wolfwerende rasters vergen;
- Een leidend principe kan zijn dat vergoeding van arbeid aan hobbyhouders niet aan de orde is, vergoeding aan gescheperde kuddes in de natuur via het spoor van het SNL zou moeten lopen en vergoeding van arbeid in de reguliere schapenhouderij buiten de natuurgebieden op andere wijze.
- De gezamenlijke provincies en terreinbeheerders hebben nog geen concrete stappen gezet om het binnen SNL te verankeren.
- Het meest voor de hand liggende budget voor reguliere schapenhouderij is door inzet van Europese landbouw gelden (GLB)¹, dit kan echter momenteel in Nederland nog niet worden toegepast. Bij vertaling naar een Nationaal Strategisch Programma dat op 1 januari 2023 van kracht is geworden is geen geld toebedeeld voor wolfwerende voorzieningen. Zie ook de beantwoording² van Kamervragen hierover van 5 september 2023.
- Er is geen expliciet haakje gekomen in het GLB-NSP, maar volgens IPO en LNV bood het NSP al voldoende houvast om een wolvenregeling binnen het agrarisch natuurbeheer open te stellen (met cofinanciering uit het GLB). Dat pakket is binnen het ANLB vervolgens nooit opgesteld, onder meer omdat vanuit de sector het signaal kwam dat het weinig op zou lossen omdat schapenhouders vaak schapen houden op andermans grond (nabeweidings van percelen van melkveehouders), en dus zelf niet in aanmerking komen voor ANLB. Er is wel een pakket³ (51a) voor elektrische rasters tegen grondpredatoren, daaraan geldt voor beheerjaar 2024 een maximale beheervergoeding van € 31.734,44,-
- In het GLB-NSP zijn ook maatregelfiches opgenomen, waarmee de doelen van het GLB-NSP moeten worden gerealiseerd. Voor een aantal maatregelfiches is afgesproken dat provincies deze maatregelen (mede) beheren en provincies met openstellingsbesluiten de maatregel voor een bepaalde periode kunnen openstellen. In dat kader kan het fiche

---

¹ [EU-Platform CAP-and-large-carnivores_June-21-1.pdf \(europarc.org\)](#)

² - [\(overheid.nl\)](#)

³ [Beheerpakketten 2023 \(boerennatuur.nl\)](#)

I.73.2 Niet-productieve investeringen op landbouwbedrijven mogelijk wel ingezet worden voor het financieren van wolvenrasters. Dat wordt nog onderzocht (svz april 2024).

- Regelmatig wordt ook aangehaald dat het LIFE fonds zich zou lenen voor het financieren van wolfwerende maatregelen, daarvoor is het echter niet bedoeld. Bij de beantwoording van Kamervragen⁴ hierover stelt de minister van LNV: *“LIFE is het EU-subsidieprogramma bedoeld voor het realiseren van het Europese milieu, energie- en klimaatbeleid. Onder milieu valt ook natuur/biodiversiteit. LIFE is primair bedoeld ter bescherming van de wilde soorten, dus van de wolf in dit geval. Het beschermen van de veestapel is geen primair doel. Als de weerstand uit de samenleving een gevaar voor de wolf is, kan het wel opportuun zijn om conflicten te voorkomen. Het voorkomen van conflicten en het verhogen van de acceptatie en het samenleven met een beschermde diersoort past ook binnen de 2023-ronde voor het indienen van voorstellen voor LIFE.”*
- De financiering van de maatregelen is dus nog niet goed geregeld. Zolang niet duidelijk is waar het uit betaald kan worden is het lastig om het kader uit te werken;
- Daarbij komt dat de vraag of iets via een bepaalde route gefinancierd zou kunnen worden nog niet betekent dat dat in de praktijk ook realistisch is. Bijvoorbeeld omdat het budget al vanuit andere invalshoeken is geclaimd of omdat een individuele provincie een andere werkwijze hanteert.
- Inmiddels is de vraag actueel of vergoeding van arbeid zich zou moeten beperken tot schapenhouderij of ook andere sectoren.
- Vergoeding voor arbeid bij plaatsing van vaste rasters is eenvoudiger te kwantificeren dan extra arbeid bij plaatsing van verplaatsbare rasters of arbeid voor onderhoud.
- Voor verplaatsbare draadrasters lopen pilots in Drenthe en Gelderland om gebruik van de arbeidsbesparende autowinder te stimuleren. Bijdragen aan de kosten van arbeid kan ook langs deze meer indirecte route plaatsvinden.
- Op de vergoeding van wolfwerende rasters zijn de de minimis regels ter voorkoming van ongeoorloofde staatssteun van toepassing verklaard. Binnen de Landbouwwijzigingsverordening is sinds 1 januari 2023 echter ruimte om meer dan de huidige de minimis tegemoetkoming van €20.000 per 3 jaar per ondernemer te vergoeden.
- Op basis van de LVV zou redelijkerwijs ook de arbeid bij het plaatsen van rasters kunnen worden vergoed. De subsidieregelingen zijn nu veelal nog gebaseerd op enkel materiaalkosten om bestaande rasters wolfwerend te maken. Bij LVV hoort wel dat er moet worden afgerekend op basis van werkelijk aantoonbaar gemaakte kosten. Dat verhoudt zich niet tot het werken met eenheidsprijzen en zou veel apparaatskosten geven vanwege de benodigde maatwerkbeoordelingen. Daarmee is het geen oplossing behalve in die gevallen waar men meer 20.000 euro vergoed zou willen zien.
- In Gelderland heeft de Wolvencommissie in haar advies⁵ van oktober 2023 en eerste verkenning uitgevoerd naar de meerkosten voor wolfinclusief scheperen bij natuurbeheerders. De gemiddelde extra kosten per hectare per jaar zijn voorlopig geraamd op ruim 32 euro. In het advies zit ook een overzicht van de wijze waarop in omliggende landen wordt omgegaan met vergoeding van preventieve maatregelen.
- Stimuleren van een vrijwilligersnetwerk gericht op (hulp bij) aanleg en onderhoud van rasters kan ook een indirecte oplossing zijn door professionele begeleiding te betalen. Gelderland en Drenthe zijn dit aan het verkennen. Limburg, Noord-Brabant en Zeeland overwogen een Stichting Wolffencing Zuid Nederland te subsidiëren indien hiervoor

---

⁴ [google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjN-pzA6LSFAxWj1gIHHUA7CqoQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.tweedekamer.nl%2Fdownloads%2Fdocument%3Fid%3D2023D24174&usq=AOvVawohYnVoQNU6eDV3WisWfqh&opi=89978449](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjN-pzA6LSFAxWj1gIHHUA7CqoQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.tweedekamer.nl%2Fdownloads%2Fdocument%3Fid%3D2023D24174&usq=AOvVawohYnVoQNU6eDV3WisWfqh&opi=89978449)

⁵ [Advies Wolvencommissie Gelderland, oktober 2023](#)

budget kon worden vrijgemaakt. Na een eerste gesprek met de stichting is hier geen vervolg aan gegeven omdat initiatiefnemer geen voortgang maakt met het projectplan. De stichting is in Limburg wel beperkt actief.

Voorgestelde tekst nieuwe IPO-wolvenplan 2024:

De ervaring binnen en buiten Nederland leert dat het hanteren van wolfwerende maatregelen een extra inspanning oplevert voor de dierhouder bij de aanleg van wolfwerende rasters en door benodigde aanpassingen aan de bedrijfsvoering. Provincies willen bedrijfsmatige dierhouders hierin tegemoet komen. Het gaat dan om directe en indirecte tegemoetkomingen, met onderscheid naar eenmalige aanleg en doorlopende kosten.

Indirecte tegemoetkomingen:

Indirecte tegemoetkoming is denkbaar door het onderzoeken van innovatie gericht op het beperken van de hoeveelheid werk, zoals bijvoorbeeld met de autowinder voor meerdraadsrasters. Of bijvoorbeeld door het stimuleren van vrijwilligersnetwerken en bij te dragen aan professionele begeleiding daarvan. Daarnaast kan een provincie kiezen voor het geven van gratis adviezen door wolvenconsulenten.

Directe tegemoetkomingen:

Provincies kunnen overwegen om de arbeid bij het aanleggen en of onderhouden van wolfwerende rasters voor bedrijfsmatige dierhouders te subsidiëren.

Bij aanleg van rasters:

Arbeid tijdens de aanleg kan conform de geldende staatssteunregels vallen onder de Landbouwwijstellingsverordening. Daarop zou redelijkerwijs een maximum moeten worden bepaald en bij toepassing daarvan kan niet volgens de huidige opzet met eenheidsprijzen worden gerekend. Per geval zal dan een maatwerkbeoordeling van de kosten moet worden uitgevoerd wat naar verwachting relatief hoge uitvoeringskosten met zich meebrengt.

Een andere mogelijkheid is het bepalen van een eenheidstarief en dit toevoegen aan de eenheidsprijzen voor materiaalkosten van de huidige subsidieregelingen. Provincies kunnen er voor kiezen dit niet te doen of onderscheid te maken naar verschillende subsidies voor hobbyhouders en bedrijfsmatige houders.

Bij onderhoud van rasters en aanpassing van de bedrijfsvoering:

Binnen de professionele dierhouderij zijn de meerkosten van de aanpassing van de bedrijfsvoering voor gescheperde schaapskuddes het meest ver uitgewerkt. Provincies kunnen er voor kiezen dit financieel te regelen via het bestaande systeem van SNL-toeslagen. De bestaande vergoeding zou dan in wolvengebied kunnen worden verhoogd met een bedrag per hectare. Ook is het mogelijk een separate subsidie te maken voor het werken met Kuddebeschermingshonden. Idealiter wordt dit nu ook zo snel mogelijk interprovinciaal afgestemd.

Binnen de reguliere schapenhouderij maar ook voor veehouders van andere kwetsbare diersoorten moet nader worden verkend hoe dit valt onder te brengen binnen de niet productieve investeringen. Daarover moeten nu eerst nog nadere uitwerkingen worden onderzocht. In afwachting van zicht op financiering zijn nog geen concrete voorstellen bekend over welke bedragen daaraan gekoppeld zouden kunnen worden.